

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Portræt og Biografi

af

Statsraad

N. E. Hofman (Bang).

Bed

Godseier, Lieut. **Skardt** til Drumgaard,
Formand for Veile Amts Landbosforening.

~~~~~  
Eftertryk af „Landbrugsbladet“.  
~~~~~

Kjøbenhavn.

S. L. Møllers Bogtrykkeri.

1881.

Statsraad N. E. Hofman (Bang).

Det glædede mig overordentlig meget for nogen Tid siden at faa Keilighed til ved den Anmodning, Redaktionen af Landbrugsbladet henvendte til mig, at følge en indre Trang, jeg selv følte til at vise Hr. Etatsraad Hofman (Bang), som i 34 Aar har været mig en trofast Ven og Veileder, hvormeget jeg er ham taknemmelig for hans kjærlige Omgang, livskraftig og dygtige Undervisning, som jeg lærte at kjende, da jeg i 1847 var hans Elev paa Hofmansgave, og for den varme Interesse og Deltagelse han siden den Tid uafbrudt som en hengiven Ven har vist mig til den Dag idag. Gid min Gøne til at levere en Skildring af ham maatte svare til min gode Villie.

Statsraad Niels Erik Hofman (Bang) er født den 18de Juli 1803 paa Hofmansgave, og altsaa nu henimod 80 Aar gammel, men sjældnen skal man finde en Mand i hans høie Alder saa bevægelig, livskraftig og livlig som han, og altid har han forekommet mig saa frisk, ja jeg kan næsten sige saa ungdommelig i Tankesæt og Færd, at jeg aldrig føleligt har mærket Forskjellen inellem os, uagtet han er 20 Aar ældre end jeg. Hertil har dog vore fælles Synspunkter, Interesser og Lyst til at oplyse og gavne ogsaa bidraget Meget. Jeg vil haabe, at det maa lykkes mig at gjøre det klart for Læserne, især alle de Unge, hvilket smukt Exempel, han har været paa alle de gode Egenskaber jeg har berørt eller vil komme til at omtale nedenfor.

Hans Fader var den bekjendte Botaniker N. Hofman (Bang), Statsraad, Ridder af Dannebrog og Besidder af Stamhuset Hofmansgave, hans Moder var Charlotte Malling, Datter af den bekjendte Statsminister, Ove Malling, som har skrevet Mallings store og gode Handlinger. Sin Barndom tilbragte han dels i Kjøbenhavn, efterat hans Fader havde kjøbt Bistrup og dels paa Hofmansgave, da Forældrene, efter at have solgt Bistrup til Kjøbenhavns Kommune, 1810 flyttede til Hofmansgave. 1819 kom han til Herlufsholms Skole og blev Student derfra 1822 med Laudabilus, hvilken Karakter han ogsaa fik til sin 2den Examen. I sine Studenterdage var han til dels Manduktor i Mathematik og Lærer i Borgerdydskolen samt Sekretær hos sin ovennævnte Bedstefader, og kom meget i Huset hos Faderens gamle Venner, Professorene Hornemann og Engeltost samt Biskop Müller. Den Gang fandtes der ingen polyteknisk Lærestanstalt, hvor man kunde uddanne sig i Mekaniik, Fysik og andre Naturvidenskaber, og derfor arbejdede den unge Student daglig i den berømte Uhrmager Urban Jürgensens Værksted, hvor han blandt andet selv egenhændigt forfærdigede et Metal Thermometer, der blev forevist Kong Frederik den sjette som et Exempel paa, hvad en ung Stamherre kunde foretage sig.

Desuden uddannede han sig i Tegning under Vindebolds Veiledning og hos ham erhvervede han sig det grundige og sikke Kjendskab til Redstabs-tegning, Projektionstegning, Skyggelære og Perspektiv, hvoraf baade jeg og

mange andre af Eleverne paa Hofmansgave har høstet Glæde og Nytte. Ligesom jeg ogsaa ofte senere har deraf følt mig tilskyndet til at opfordre andre Laudmænd til at lægge sig efter disse Arter af Tegning.

I September 1827 reiste Hofman (Bang) til Møglin for hos den berømte gamle Albrecht Thaer at studere især Faareavl og Agerbrug. Her stiftede han mange interessante Bekendtskaber, og herfra gjorde han blandt andre Udflugter i 1828 en meget interessant Reise til Posen i Anledning af Græshoppers Ødelæggelser der. Thaer henviste nogle svenske Stormænd, der ønskede at kjende og befordre den finere Faareavl til Hofman (Bang) som hans dygtigste Elev i denne Retning og han reiste derfor i 1829 om i Sachsen med Svenskeren Nathorst for at gjøre Indkjøb af Elektoral Faar til Sverrig. For at uddanne sig videre i Faget, især med Hensyn til Uldforeringen, opholdt han sig i Merseburg, Leipzig, Berlin og flere andre Steder, men desuden lagde han sig efter Dyrkning af Lupiner, som allerede 1830 dyrkedes efter en stor Maalestok hos Thaers berømte Elev von Wulfen, italiensk Raigræs og meget Andet, hvorpaa han blev Medhjælper for den unge Thaer især med Hensyn til Faareavlen og Mathematik, men benyttede tillige sin Tid til med Grawerts Triometer at maale Haarene i de forskellige Uldfortimenter, hvilke Maalinger bekendtgjordes i et thvst Tidsskrift. Han blev derpaa i 1831 antaget af Carl XIV som fgl. svenst Stæferidirektor og kom til at staa paa en meget venstabelig Fod med særdeles mange af de mest ansete og høitstillede svenske Godsciere. I 1831 foretog han en Reise til Semteland, hvortil man havde i sin Tid forskrevet islandste Faar, fordi de kunde taale at gaa ude i den barste Vinter der, men da han kom derop, havde Ulvene ædt dem allesammen paa nogle enkelte nær, idet man havde forglemt at tage i Betragtning, at der ikke gives Ulve paa Island, men at disse findes i rigelig Mængde i Semteland. Af de indforskrevne vare alle døde og ifkun Spor af Afkommet eksisterede da Hofman (Bang) kom dertil. Forresten reiste han rundt i hele Sverrig endog til Øland og Gulland og blev i 1833 og 1834 af Regjeringen sendt til Tyndstland forat indkjøbe en stor Mængde Faar, i Alt 6000, og enkelte voigtlandste Køer. I 1835 blev han forlovet og den 23de August gift med Martine Malling og skaffede sig nu nogle større Indtægter ved at bestyre Forsøgh i Søbermanland og Haga i Upland, hvor han boede indtil 1839, hvorpaa han den 1ste Mai 1840 blev Forpagter paa Hofmansgave. Vel flyttede han hertil, men vedblev dog at fungere i længere Tid som fgl. Stæferidirektor i Sverrig og modtog som Anerkjendelse for sine Afhandlinger det svenske Landbrugs-Akademies store Guldmedaille, der overrakte ham af Berzelius. Desuden forterede han Ulben paa Lerchenborg (12,000 Faar), Lerchenfeldt, Kallundborg Ladegaard, Nøramer m. fl.; men dette frasagde han sig efter faa Aars Forløb, da Arbeidet blev for stort og Hofmansgave i høi Grad trængte til hans Nærvarelse og Virksomhed, efter som Høveriet til Gaarden først blev afløst 1843, og saavel Besætning og Bygninger, som Marker og Enge trængte til at reformeres og forbedres.

I 1844 paabegyndte Hofman (Bang) en ny Virksomhed, hvortil han medbragte saa gode Forudsætninger, Kundskaber, Evner og Anlæg, som faa heri Danmark, og som har været til overordentlig megen Nytte og Belsigelse for Mange, nemlig Oprettelsen af et til et mindre Antal Elever begrændset i det Væsentlige blot theoretisk Landbrugs-Institut paa Hofmansgave, som blev fortsat omtrent i 10 Aar fra 1ste Mai 1845 at regne. Af de 64 Elever, som her ere uddannede, vare 50 fra Danmark, 9 fra Norge, 3 fra Sverrig, 1 fra Island og 1 fra Vestindien, men samtidig blev der i 15 à 16 Aar uddannet omtrent 70 Lærlinger paa lignende Vilkaar, som under det fgl. Landhusboldningselskab, men dog med en noget videregaaende

theoretisk Undervisning. Det var en af de lykkeligste Perioder i mit Liv, jeg tilbragte paa Hofmangave, thi saavel under Undervisningen som udenfor den følte man Direktørens Glæde over at have med os unge Mennesker at gøre, og i hans Familie vare vi altid velkomne og følte os saa hjemlige, at der sjældent yttrede sig Trang og Lyst til at tage ud paa Udspredelestouret, udenfor det isoleret liggende Hofmangave, der lignede en lille Republiik, som levede et Liv for sig selv, under patriarkalske Forhold.

Det var især i Kvægavl, Redskabstære, Tegning, Mathematisk og Bogholderi at Direktøren underviste, og han forstod i en sjælden Grad at meddele sine Elever den varme Interesse for disse Fag, som han selv nærede, medens Forstkandidat Meyer, nu Amts Veiiinspektør i Randers Amt, og polyteknisk Kandidat Sødring, senere Mineralvandsfabrikant i Kjøbenhavn, paa en særdeles dygtig og tilfaldende Maade underviste os i de andre Fag, som vi bordende unge Landmænd trængte til at uddannes i. I det praktiske Landbrug deltog Eleverne kun i Raps- og Kornhøsten og i Faarenes Behandling, t. Ex. Uldklipningen samt i at lave Chester-Ost. Ellers var al Undervisning theoretisk, ihvorvel der botaniseredes ivrigt. Engvanding, Landmaaling og Rivelling lærtes væsentligt i Marken ved Øvelser. Flere af os Elever underviste Lærlingerne i forskellige Fag især i Rettskrivning, Agerbrugslære og lignende Fag, hvilket var en ypperlig Maade at retapitulere og klare den modtagne Undervisning paa.

Ihvorvel denne for Direktøren eiendommelige Lyst til og Glæde over at meddele Andre, hvad han har oplevet, lært eller erfaret er slaaet an hos mig og været mig ligesom ham til Fornøjelse og Tilfredsstillelse, maa jeg dog tilføie, at hos ham har denne Eiendommelighed holdt sig uformindsket og i en sjælden smul Grad lige til den allerfæneste Tid, og jeg vedbliver at beundre ham ligesaa meget idag i denne Retning, som fra det første Dieblit jeg lærte ham at kjende.

Jeg kan ikke undlade forinden jeg forlader Dmtalen af det kjære Institut paa Hofmangave at omtale al den venlige Omgang, vi Elever nød hos Direktørens gamle Forældre, hvor vi bleve modtagne, som om vi vare deres Søns egne Børn, og hos hans Hustru, der altid var venlig, imødekommende og omhyggelig i Alt imod os, saaat vi itadig følte os som i Hjemmet i vor Fritid. Denne var forresten knap, thi vi arbejdede ivrigt og strengt fra Morgen tidlig til Aften silde om Hverdagens, men fik dog altid nogen Tid til Scilads, Badning, Jagt og Fiskeri, hvortil der var god Adgang ved Hofmangave. Idet jeg nu forlader Dmtalen af Hofmangaves Virksomhed som Bestyrer af Institutet, beder jeg Læseren at undskyldte, at jeg har grebet Leiligheden til at omtale dette lidt vidtløftigt, men det er sjældent omtalt udførligt, og for mig har Livet der haft saa stor og kjær Betydning, at jeg har ment, at det kunde muligvis ogsaa interessere Andre at høre Noget derom.

H. B.s Lyst til at gavne sine Landsmænd viste sig fremdeles ved at reise om til Møder saavel i Danmark og i Udlandet og give Meddelelser om hvad han der havde lagt Mærke til. Desuden indforskrev han en stor Del nyttige Redskaber t. Ex. den svenske Harve, som han indførte og væsentlig forbedrede, Saamafliner til Kløverfrø og især til Korn, hvilken sidste han i Forening med Mekaniкус Hansen i Lumbj grundigt forbedrede saa den blev til den i en lang Arrække her i Landet almindelig brugte fynske eller alle-rupste. Han forbedrede Ostelavningen ved at fortsætte med Fabrikationen af Chester-Ost, som ved en Skotte, Mr. Hall, var indført af hans Fader paa Gaarden og han kom efter, hvoraf den røde Ostearve „Tournefol“ blev lavet især til Eidammer Ost. Jern-Stangtromlen bragte han ogsaa her til Landet og ligesaa Korstavlen, der er nyttig baade til at affætte Agre og

rette Binkler med. Han var den første der anvendte den svenske Kløver, *Trifolium hybridum* her i Landet, ligesom han ogsaa ivrigt arbejdede paa at udbrede Dyrkningen af italiensk Raigræs. Roedyrkningen bragte han frem med Iver og søgte i Gjærning og ved Skrifter at faa Opmarksomheden henvendt paa den.

Til at bygge Huse med forsøgte han at lave Kalkbeton, og indforskrev til at lave denne med den svenske (Rybin) Kalkbrugskarre, hvilken Fremgangsmaade han har udførligt beskrevet i sine „Meddelelser for Landmænd“, 2 Bind. Med denne Masse (Kullesten i Kalkmørtel) støbte han flere Huse ved Hofmansgaave, endog den store Gaarvestald der, idet han formener, at denne Bygningsmaade er den billigste, hvor der haves rigeligt og stort Grus i Nærheden af Byggestedet som hos ham. Ogsaa de øvrige Udbygninger har han væsentlig omhygget paa Gaarden, og deriblandt navnlig den store Køstald, som han udførligt har beskrevet i Medd. f. Bdmd., men navnlig har han gjort meget for de inddæmmede Strætninger, især i de seneste Aar, og deriblandt bør omtales Gravningen af en Kanal paa 7000 Alen og Opførelsen af den store Mølle, som dels maler Blandet ud i Odense Fjord af det inddæmmede Lavland, og dels kan pumpe Vandet op til at vande med. For Havevæsenet har han gjort overordentlig meget saavel i den 11 Tdr. Land store Have ved Gaarden, som for hele Landet baade ved sine mange skriftlige Arbejder herom, og ved iblandt Andet personligt at indkjøbe i Frankrig til henimod 800 Rekvirenter omtrent 50,000 Frugttræer.

Det har altid været Hofman (Bang)s Lyst og Glæde at plante og særlig har han interesseret sig for at faa den store Landtunge „Hals“, som skiller Odense Fjord fra Kattegat og væsentlig kun er bevoget med Lyng beplantet især med Naaletræer, hvoraf iblandt Andet Bjergfyr og østerrigsk Fyr synes at ville lykkes. Men ogsaa er han en stor Ynder af smukke og interessante Planter i Haven og i dette Niemed opførte han de bekendte smukke og store Sten-Alper, hvoraf den største indeholder 1500 Pæls Sten.

Ved sin Faders Død i 1855 overtog han som ældste Søn Stamhuset, men hans Moder blev boende der indtil hun døde 93 Aar gammel i 1879. Sin Broder Jacob overdrog han Forpagtningen af Gaarden fra 1860 til 1880, da han selv atter overtog den, skjøndt han da var 77 Aar gammel, men dog livskraftig nok til strax at indføre tidsvarende Forsøg og Forbedringer baade i Markerne, Engene, Bygningerne og Besætningen, og det i den Grad, at mangen ung Landmand i Reglen næppe vil gjøre det fyldigere eller bedre. Imedens han ikke selv styrede Gaarden, boede han i Aarene 1862—68 i Kjøbenhavn for at leve sammen med sin eneste Søn, der var født 1844 og i de Aar studerede til og fik statsvidenskabelig Examen.

I denne Periode kunde hans Virksomhedslyst ikke hvile, men han blev Medlem af Centralkomiteen og Suvalidesforsørgelsen, førte i 1864 Tilsyn med Lazaretherne, var Medlem af Pleiemødreforeningen og førte Tilsyn med Børnehospitalet forat gjøre Gavn og staffe Lykke og Glæde i mangen fattig Familie. Ogsaa forat bidrage sit til at staffe Landmændene lettere Udgang end tidligere til at faa Laan paa kortere Tid eller som faste Prioriteter samt at have et Sted, hvor Penge i kortere Tid kunde staa og dog give godt Udbytte, medvirkede han til Oprettelsen af Landmandsbanken i Kjøbenhavn.

Det har fra Ungdommen af været ham en kjær Syssel i sin Fritid at samle Planter og tørre dem; men forat disse Samlinger rigtig kunde komme til at glæde ham, maatte han følge sin gamle Lyst til at gjøre Nytte med dem for Andre. Derfor skænkede han Meget heraf bort og da navnlig et temmelig fuldstændigt dansk Herbarium til Odense Latinskole og et lignende Herbarium til det landøkonomiske Institut i Odense.

Fra sine talrige Reiser i Udlandet, deraf i 3 Aar for sit Helbreds

Styld til Kjöfingen og i 2 Aar til St. Moritz i Schweiz samt fra Föhr og 2 Reiser i Norge medbragte han altid talrige Samlinger af Planter, thi ledig kunde han ofte trods sit svagelige Helbred ikke være, og jeg er vis paa, at de baade ere værdifulde og ville komme Andre til Nytte og Glæde end ham selv alene.

Den samme smukke Tanke har ogsaa ledet ham til at skjænke sin store, væsentlig under Bindesbøll udarbejdede Samling af Tegninger vedkommende Projektions-, Skygge- og Perspektivlæren i det tekniske Institut i Odense.

I fuldstændig Overensstemmelse med denne Lyst til at gavne staar ogsaa Hofman (Vang)s Virksomhed som Skribent, og saa danske Landmænd har skrevet mere end han, og som saadan har han store Fortjenester af sine Standsfæller, tilmed da han skriver et livligt og populært Sprog, der dog tillige har et belærende og kjernefuldt Indhold. I saa Henseende vil jeg henvise til Erstlevs Forfatterlexikon, men skal dog fremhæve hans „Meddelelser for Landmænd“ 1—3 Bind, udgivet i 1851—56, hans mange Artikler i Tidsskrift for Landøkonomi om hans Virksomhed i Sverrig, om Udmaaling og Mhyten af Triometret, om Forhandlingerne paa tydske og danske større Landmandsforsamlinger og Anmeldelser af landøkonomiske Skrifter og Reiser. Desuden har han skrevet en stor Del selvstændige Bøger, f. Ex. om Høraavl og Lærrethsforarbeidelse, om Faareavl og Uldproduktion, om Tilberedning af engelsk Ost, om unge Landmænds Uddannelse og om Kunkelroen og dens Anvendelse til Kvægfoder, samt om Dvergsfrugttræer og om Husdyravlens Principper, der er anbefalet i en Fortale af Professor Prosch, og oversat paa Tydskt. I Ugestrift for Landmænd har han endelig skrevet en Mængde Artikler om Gjødningen, om Roedhyrking, om italiensk Rairgræs, om Inddæmninger fra Havet om Frugttrædyrking etc. etc.

Han har ogsaa deltaget i en stor Mængde tydske og svenske og i næsten alle danske Landmandsforsamlinger og ofte gavnet ved at tage Ordet i dette, lige fra Mødet i Dobberan 1842, hvortil det danske Landhusholdningselskab sendte ham som en af dets Repræsentanter og den første danske Landmandsforsamling i Randers 1845, hvor han var Vicepræsident, til de allerførste af disse store Sammenkomster. Foruden at være Vicepræsident i Randers og Odense, har han ogsaa været indbudt til at deltage i enkelte udenlandske ja endog i Aar til det svenske store Landbrugsmøde i Malmø og det fjerde i Åbo.

I flere Aar var han Viceformand og Formand for Fyens Stifts patriotiske Selskab, i hvis Møder han har indledet mange Spørgsmaal, medens han tillige har udrettet meget Andet i dette, t. Ex. ved Præmiepløininger, der ere blevne foretagne med stor Omhu.

Foruden sine ovenfor omtalte Reiser for den svenske og danske Regjering i Tydskland, og af Interesse for Frugttrædyrking m. m. paa egen Bekostning til Frankrig i Aarene 1847, 68 og 73, har han ogsaa flere Gange besøgt Schweiz, Italien, Belgien, Sverrig og Norge og deltaget i nationaløkonomiske og Naturforsker Møder, forat vinde Udbytte for sig og sine Landsmænd og glæde sig over Naturen i de Lande han bereisete.

Som en dygtig Specialist har han selvfølgelig taget Præmier ved flere Leiligheder, navnlig for Chester Ost i Paris og for Frugt af Dværgtræer i Kjøbenhavn m. m., hvor han iblandt Andet fremstillede en Pære, der veiede 183 Kvint.

Sit Fædreland har han elsket varmt og selv i Sverrig trivedes han dog ei anderledes, end han længtes tilbage til Danmark, og da han kom hertil, lagde han blandt Andet sin Patriotisme for Dagen i Krigsaarene, da mange Flggtninge baade fra Slesvig og Fredericia fandt et gjæstfrit

Hjem paa Hofmanskave. Til kommunale og politiske Hverv har han derimod mindre følt sig kaldet, ihvorvel han har været Formand i flere Aar for Sogneraadet i sin Kommune og stedsde staaet i et patriarkalsk Forhold til Beboerne i denne. Derimod har han lagt sin Kjærlighed og Interesse for Smaafolk for Dagen ved Oprettelsen af en Sygekasse i sin Kommune og ved at skrive Bøger for Husmænd samt paa mange andre Maader.

Af sine gamle Elever blev „Direktøren“ og Fru Hofman (Bang) paa deres Solbryllupsdag i 1860 overleveret en smuk Gave forat vise dem, hvor venligt og varmt de havde bevaret Hengivenhed og Taknemmelighed fra det kjære Ophold paa Institutet for flere Aar tilbage.

Hans Medborgere har søgt at hædre ham ved at udnævne ham til Væresmedlem af Høens Stifts patriotiske Selskab og det kgl. danske Landhusholdningselskab ved at gjøre ham til bestandig Medlem af Selskabet og dets Bestyrelse. I Sverrig er han blevet Væresmedlem af Selskabet „Hortikulturens Vänner“ i Götheborg og Medlem af flere andre Selskaber, og i Tydskland er han blevet Væresmedlem af Mecklenburg patriotiske Forening.

Af den danske Konge er han udnævnt til Etatsraad 1861 og til Ridder af Dannebrog 1870, medens han af den svenske har faaet Medaillen pro meritis i Guld med Tillæbelse til at bære den i 1843 (foruden den ovenfor omtalte store Solmedaille af Landbrugsakademiet) og endelig blev han 1877 udnævnt til Ridder af Nordstjernen.

Jeg kan ikke aflutte denne Levnetsbeskrivelse uden at berøre, at han altid har opfattet sin Stilling og sin Rettighed til at være Stamhusbesidder paa den smukkeste Maade ved ikke at nyde denne Begunstigelse, men ved kjærligt at dele med sine Sødstende og sin øvrige Slægt og Familie og ved gjerne at yde sit Bidrag til ethvert Diemed, som han mener er til Gavn for sit Fædreland og sine Medborgere, enten de høre hjemme i Samfundets bedre eller ringere stillede Lag.

Sin lidterlig elskede og kjære Hustrus Død i 1869 tog han sig meget nær, og dette store Savn vil vel aldrig blive udfyldt for ham, men som en god Kristen har søgt sin Trøst, hvor den bedst findes, og hans sammen med ham levende 2 Søstre tilligemed hans Søn og øvrige Familie har efter Evne søgt at udfylde Savnet ved trofast Omhu og kjærlig Deltagelse.

Enhver der er kommen i nærmere Berøring med Etatsraad Hofman (Bang), kan næppe Andet end føle sig tiltalt af hans Venlighed, men man maa kjende ham nøiere for ret at fatte den, og man vil da finde, at der tillige hos ham findes baade en bestemt Karakter og en hjertelig Trofasthed i Forbindelse med hans utrættelige Virkelyst og sjældne Interesse for at gavne.

Vid han længe endnu maa beholde et godt Helbred og sin sjældne Aandekraft samt sin Arbejdslust til Glæde og Gavn for sig selv og mange Andre.

